

TISKOVÁ ZPRÁVA

Centrum pro výzkum veřejného mínění
Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.

Jilská 1, Praha 1
Tel./fax: 286 840 129
E-mail: cvvm@soc.cas.cz

Postoj české veřejnosti k dění na Ukrajině: říjen-listopad 2014

- ❖ V listopadu se o dění na Ukrajině zajímalo méně lidí než v předchozích měsících (43 %).
- ❖ Pro českou veřejnost je stále poměrně obtížné zaujmout k tématu jasný postoj: jasný názor na události na Ukrajině má jen 37 % dotázaných.
- ❖ Bezpečnostní obavy související s konfliktem zůstávají i přes klesající trend stále poměrně vysoké: 55 % veřejnosti jej vnímá jako potenciální hrozbu pro bezpečnost ČR a 60 % pro evropskou bezpečnost.
- ❖ Velká část občanů ČR (43 %) neví, jaký postoj zaujmout k otázce zachování územní celistvosti Ukrajiny. Dotázaní však o něco častěji podporují zachování jednoty této země (32 %) než její rozdělení (25 %).
- ❖ Ta část české veřejnosti, která se o dění na Ukrajině zajímá, hodnotí již tradičně ze všech účastníků konfliktu nejhůře působení Ruska (76 %) a východoukrajinských separatistů (80 %). V celém souboru dotázaných hodnotí působení těchto dvou aktérů pozitivně méně než desetina dotázaných.

Zpracovali:

Martin Buchtík, Yana Leontiyeva

Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.

Tel.: 210310593

e-mail: martin.buchtik@soc.cas.cz, yana.leontiyeva@soc.cas.cz

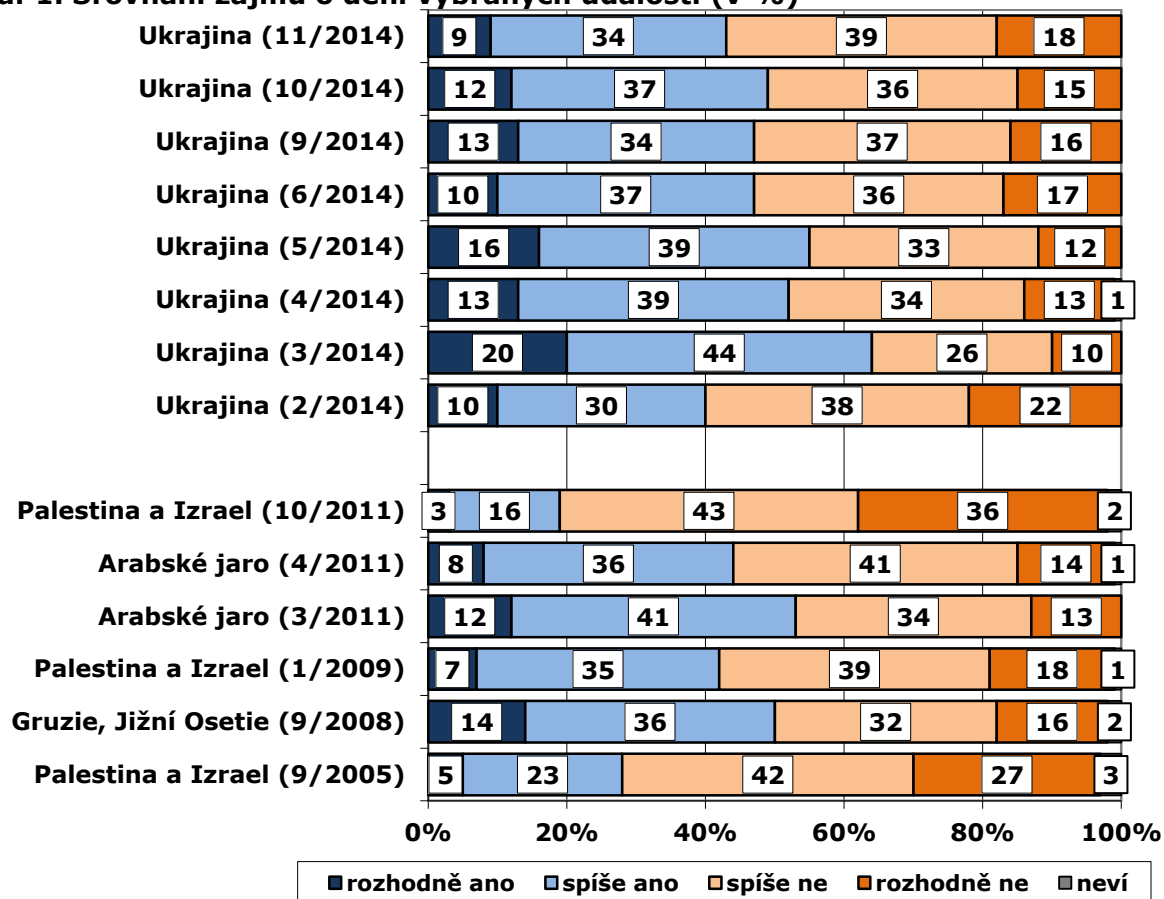
V říjnu a listopadu 2014 navázalo Centrum pro výzkum veřejného mínění na předchozí výzkumy postojů české veřejnosti k dění na Ukrajině. Do dotazníků pravidelného omnibusového šetření realizovaného v první polovině května byly zařazeny otázky týkající se: 1) zájmu o dění na Ukrajině, 2) vnímání dopadů ukrajinské krize na bezpečnost Evropy a celého světa a 3) názoru na jednotnost nebo rozdělení Ukrajiny. Pouze v říjnu byly zařazeny do dotazování další dvě oblasti: 4) názor na působení jednotlivých stran konfliktu, 5) názor na aktivní zapojení různých mezinárodních prostředníků do řešení současné situace v této zemi. Sběr dat probíhal v období 1. – 8. 10. 2014 a 3. – 10. 11. 2014

Mezi říjnovým a listopadovým šetřením CVVM na Ukrajině proběhly předčasné parlamentní volby (26. října). Do Verchovné rady přivedly proevropské a proukrajinské politické síly schopné utvořit většinovou koalici, zatímco ani komunistická strana, ani často kritizované pravicově radikální strany se do ukrajinského parlamentu nedostaly. Vedení ozbrojenců ve východní části země provedení těchto voleb na ovládaném území zakazovalo (výhrůžkami újmami na zdraví i životě jak potenciálním účastníkům, tak i členům volebních komisí) a celonárodní výsledky těchto voleb neuznalo. Naopak, přesně týden po volbách do ukrajinského parlamentu na území ovládaném separatisty proběhly alternativní „volby“, v jejichž důsledku bylo potvrzeno dosavadní vedení ozbrojenců. Kreml vzápětí prohlásil, že „respektuje vůli lidu“ a že volby na územích ovládaných separatisty potvrzují legitimitu jejich vůdců. Kromě Ruska žádná jiná země rekordně rychle spočítané výsledky těchto „voleb“ konaných za přítomnosti ozbrojenců přímo ve volebních místnostech a bez účasti nezávislých pozorovatelů neuznala. Kyjev a vyspělé západní země tyto pseudo-volby označují za nelegitimní.

I přes dohodu o příměří podepsanou v Minsku, ozbrojený konflikt v části Doněcké a Luhanské oblasti neutichá. Stále dochází k nemalým ztrátám na životech na obou stranách konfliktu a také mezi civilisty. Vyostřují se boje za strategicky důležité doněcké letiště, o jehož ovládnutí se neúspěšně snaží pro-ruští ozbrojenci. Nepříliš klidná je i situace před branami města Mariupol na jihu Doněcké oblasti. Protože tento strategický přístav leží na cestě mezi Ruskem a anektovaným Krymem, připravují se jeho obyvatelé spolu s ukrajinskou armádou na další ofenzivu ozbrojenců, kteří se pokusili o ovládnutí města již před vyhlášením příměří. Ukrajina stále nemá kontrolu nad částí své hranice s Ruskem a opakovaně hlásí přítomnost ruských zbraní a vojáků na svém území, což samotné Rusko přes přetrvávající sankce a tlak ze strany mezinárodního společenství nadále popírá.

Zájem o dění na Ukrajině postupně klesá.¹ Zatímco v říjnu byl podobný jako v minulých šetřeních (tehdy se o dění zajímalo 49 % dotázaných), v listopadu zájem již poklesl na 43 % (9 % „rozhodně ano“, 34 % „spíše ano“, viz graf 1).

1 Znění otázky: „Zajímáte se o vývoj situace na Ukrajině?“

Graf 1. Srovnání zájmu o dění vybraných událostí (v %)

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., *Naše společnost* (11/2014; 10/2014; 9/2014; 6/2014; 5/2014; 4/2014; 3/2014; 2/2014; 10/2011; 4/2011; 3/2011; 1/2009; 9/2008; 9/2005), vždy cca 1000 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Tento listopadový pokles byl předznamenán již v říjnu tím, že se téma začalo postupně vytrácet z každodenních hovorů². Zatímco v září hovořilo o tématu 48 % dotázaných, v říjnu došlo k poklesu o sedm procentních bodů, na 41 %. Výrazně více o tématu samozřejmě hovořili ti, kteří se o něj zajímají (70 %). Z hlediska celého vývoje situace na Ukrajině tak zůstává nejsledovanějším obdobím březem 2014, tedy období zaboru Krymu. Pro podrobnější srovnání viz graf 1. Obecně řečeno, určité snížení zájmu je pro středně až dlouhodobé konflikty charakteristické - po počáteční aktivizaci zájmu veřejnosti dochází k útlumu mediálního zájmu a k roztažení tématu do dlouhého časového úseku. Stejně jako v jiných případech dochází i zde k určitému monotónnímu průběhu (ve smyslu novosti, nikoliv naléhavosti) události, téma postupně překrývají jiné události, atp.

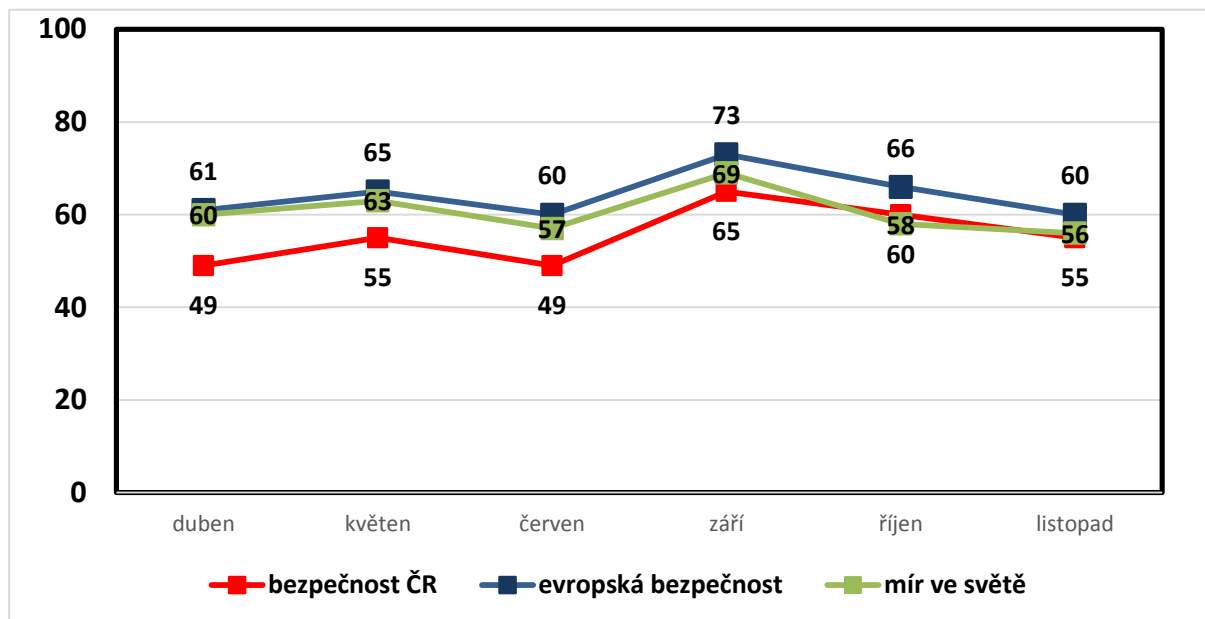
Při pohledu na jednotlivé sociodemografické skupiny zůstává charakter zjištění velice podobný jako v předchozích měsících. Podobně jako u jiných zahraničně politických událostí mají větší zájem o dění na Ukrajině stabilně muži (50 % proti 37 %). Zájem mírně, ale stabilně roste také s věkem, s úrovní dosaženého vzdělání (zájem o dění deklarují výrazně častěji absolventi vysokých škol - 55 %) a se zlepšující se životní

² Znění otázky: „Mluvil jste v poslední době s někým osobně o dění na Ukrajině?“ „V listopadu 2014 nebyla tato otázka pokládána.“

úrovni. Z hlediska politické orientace je zájem o danou problematiku mírně vyšší mezi pravicově orientovanými občany.

Část občanů ČR vnímá situaci na Ukrajině jako potenciální bezpečnostní hrozbu. 58 % dotázaných vidělo v říjnu v tomto konfliktu hrozbu pro mír ve světě, pro evropskou bezpečnost (66 %) nebo také pro bezpečnost ČR (60 %). Podrobně viz graf 2. Od září 2014 v něm vidíme sestupný trend. Situace je v listopadu vnímána jako menší bezpečnostní hrozba než v době vrcholícího ozbrojeného konfliktu na východě území na konci léta.

Graf 2. Hodnocení situace na Ukrajině jako bezpečnostní hrozby (v %)³

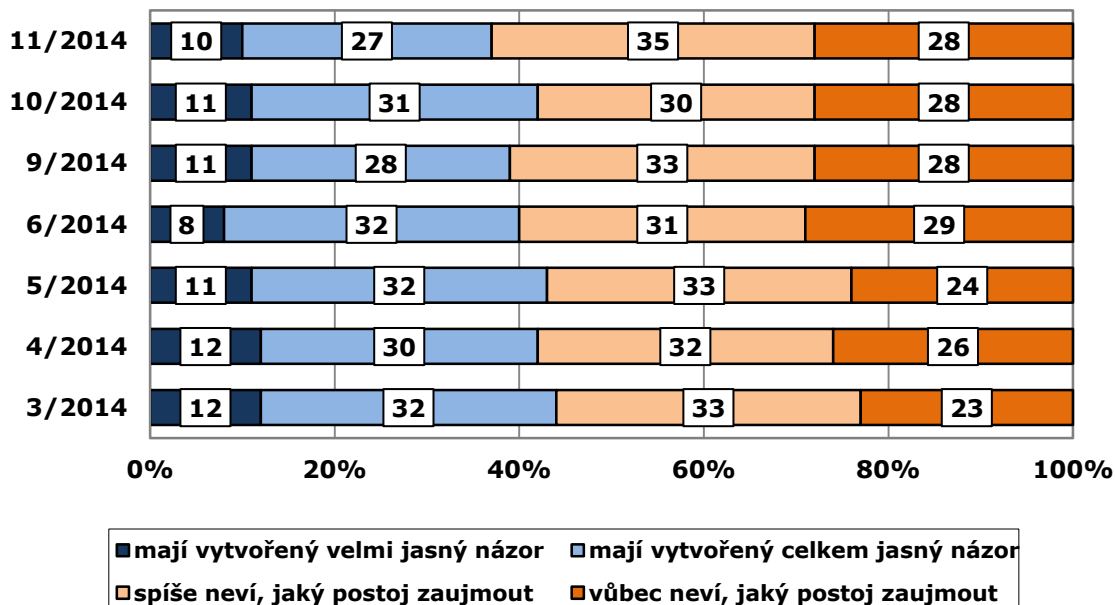

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., *Naše společnost* (11/2014; 10/2014; 9/2014; 6/2014; 5/2014; 4/2014), vždy cca 1000 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Po celou dobu trvání krize a následného konfliktu je pro velkou část české veřejnosti dění na Ukrajině značně nepřehledné. V tomto ohledu nedochází k významným změnám. Zatímco velmi jasný názor má jen desetina dotázaných (10 %) a 27 % popisuje svůj názor jako celkem jasný, větší část veřejnosti spíše (35 %) nebo vůbec (28 %) neví, jaký postoj vůči dění na Ukrajině zaujmout (viz graf 3).

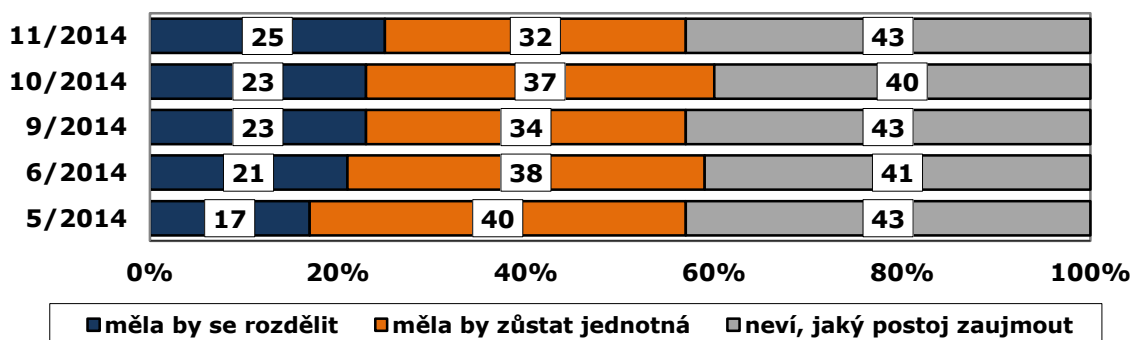
Krystalizace názoru na události na Ukrajině je úzce spjata se zájmem o toto dění. Ovšem komplikovanost situace dokresluje to, že i mezi respondenty, kteří se o události zajímají, je třetina (35 %) těch, kteří stále nevědí, jaký postoj zaujmout.

³ Znění otázky: „Je nebo není podle Vašeho názoru situace na Ukrajině hrozbou pro...“
Možnosti odpovědí:

Graf 3. Krystalizace názoru na dění na Ukrajině (v %)⁴

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost (11/2014; 10/2014; 9/2014; 6/2014; 5/2014; 4/2014; 3/2014), vždy cca 1000 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Podobně jako i v předchozích výzkumech CVVM nemá česká veřejnost příliš jasný názor v otázce případného rozdělení Ukrajiny: čtyři z deseti (43 %) dotázaných neví, jaký postoj zaujmout – viz graf 4. Větší část těch, kteří svůj názor v této otázce vyjádřili, se ovšem přiklání k zachování územní celistvosti Ukrajiny (32 % oproti 25 %). Pochopitelně, mezi respondenty, kteří se o situaci na Ukrajině aktivně zajímají, je podíl nerozhodnutých v této otázce menší (25 %), přičemž i mezi nimi převažuje názor, že by Ukrajina měla zůstat jednotná (43 % oproti 32 %). Ve vývoji od května 2014 lze ovšem sledovat názorový posun ve prospěch varianty rozdělení Ukrajiny.

Graf 4. Názor na zachování celistvosti Ukrajiny (v %)⁵

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost (11/2014; 10/2014; 9/2014; 6/2014; 5/2014), vždy cca 1000 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

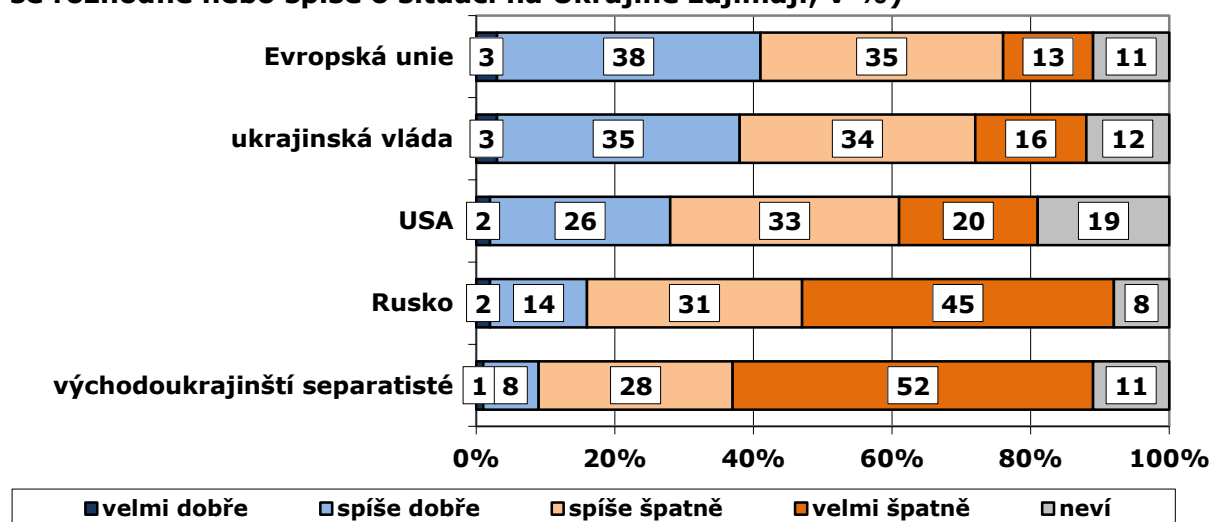
⁴ Znění otázky: „Řekl byste, že již máte na dění na Ukrajině vytvořený vlastní jasný názor, anebo že jste spíše na vážkách a ještě nevíte, jaký postoj zaujmout?“

⁵ Znění otázky: „„Měla by se podle Vás Ukrajina jako stát...?““

V otázce týkající se hodnocení působení jednotlivých stran konfliktu (byla pokládána pouze do října) téměř polovina respondentů, kteří se o dění na Ukrajině nezajímají, nezaujala žádné stanovisko (tj. zvolili odpověď „neví“). Graf 5 a následující komentář se proto vztahuje pouze k postojům respondentů, kteří se o situaci zajímají. Podobně jako u jiných konfliktů, i v případě hodnocení ukrajinské krize všech sledovaných aktérů konfliktu převažuje negativní hodnocení nad pozitivním. Relativně nejlépe je hodnocena role Evropské unie, ačkoliv i zde převládá negativní hodnocení (41 % dobré, 48 % špatné). Podobně byla částí české veřejnosti se zájmem o situaci na Ukrajině hodnocena i ukrajinská vláda (38 % dobré, 50 % špatné), dále pak byly zhruba třemi desetinami pozitivně hodnoceny Spojené státy americké (28 % proti 53 %).

Ze všech v šetření dotazovaných aktérů je českou veřejností nejhůře hodnoceno dosavadní působení Ruska a východoukrajinských separatistů. Téměř čtyři pětiny české populace se zájmem o dění na Ukrajině (76 %) zhodnotilo jednání Ruska negativně; pozitivně jej vnímalo pouze 16 % obyvatel České republiky. V případě východoukrajinských separatistů je poměr velmi podobný: 9 % pozitivních hodnocení oproti 80 % negativních hodnocení.

Graf 5. Hodnocení dosavadního působení různých stran konfliktu⁶ (jen ti, kteří se rozhodně nebo spíše o situaci na Ukrajině zajímají; v %)

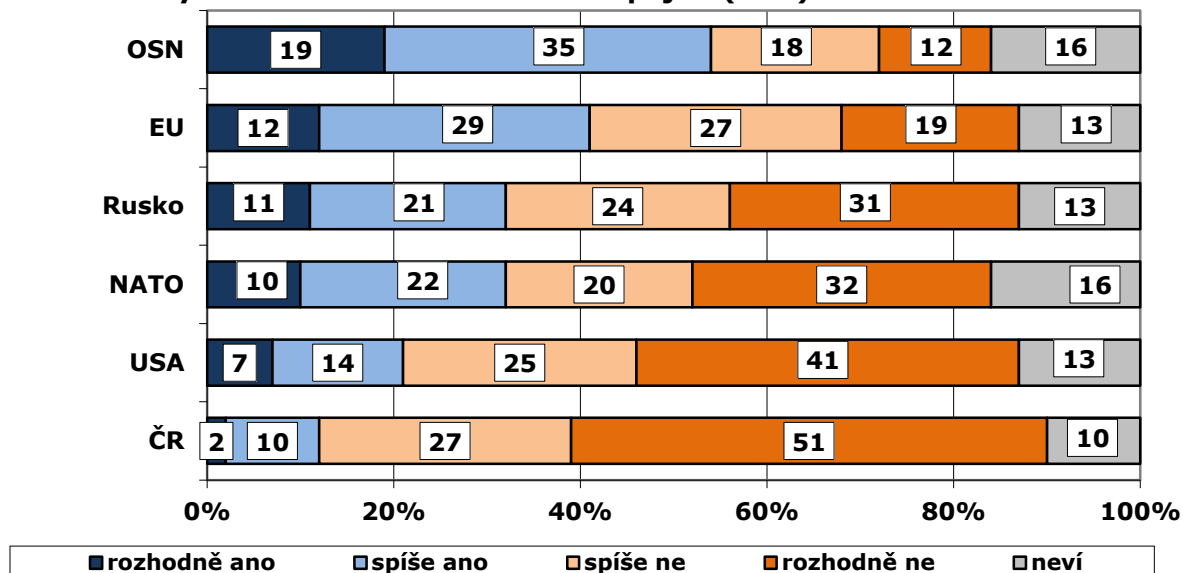
Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., *Naše společnost 1. – 8. 10. 2014*, 512 respondentů starších 15 let (ti, kteří se rozhodně nebo spíše o situaci na Ukrajině zajímají), osobní rozhovor (jen ti, kteří se o situaci na Ukrajině zajímají).

Podobně jako i v předchozích šetřeních je postoj české veřejnosti k tomu, zda by se měly situací na Ukrajině zabývat OSN, EU, ČR, Rusko nebo USA, poměrně roztržštěný (i tato otázka byla pokládána pouze do října). V tomto kontextu je od počátku eskalace konfliktu nejvíce vyhraněný postoj k zapojení České republiky. To podporuje jen 12 % populace starší 15 let, což je o 4 procentní body více než v červnu; naopak proti aktivnímu zapojení se České republiky do řešení současné situace na Ukrajině je 78%. Podobně jako v předchozích vlnách tohoto šetření má nejvyšší podporu pro zapojení do situace OSN (54 %). Názor občanů na zapojení Evropské unie do řešení situace je

⁶ Znění otázky: „Jak byste v souvislosti s aktuálním vývojem na Ukrajině hodnotil působení ...“ V listopadu 2014 nebyla tato otázka pokládána.

nejednoznačný (41 % pro zapojení vs. 46 % proti). Zapojení NATO podporuje třetina obyvatel ČR (32 %), polovina (52 %) je proti. Rusko by se pak mělo aktivně do dění zapojit podle 32 % občanů. Více než polovina (55 %) však se zapojením Ruska do řešení ukrajinského konfliktu stále nesouhlasí. Zapojení USA podpořilo 21 % respondentů, 66 % je proti. Podrobně viz graf 6. Z hlediska časového srovnání se názory na nutnost zapojení vyjmenovaných stran do řešení současné situace na Ukrajině příliš výrazně neproměňují.

Graf 6. Kdo by se měl do situace aktivně zapojit? (v %)⁷

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost 1. – 8. 10. 2014, 1045 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

⁷ Znění otázky: „Myslíte si, že by se do řešení současné situace na Ukrajině měla aktivně zapojit...“ V listopadu 2014 nebyla tato otázka pokládána.

Technické parametry výzkumu

Výzkum:	<i>Naše společnost, v14-11</i>
Realizátor:	<i>Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.</i>
Projekt:	<i>Naše společnost – projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i.</i>
Termín terénního šetření:	<i>3. – 10. listopadu 2014 (+ 1.- 8. října 2014)</i>
Výběr respondentů:	<i>Kvótní výběr</i>
Kvóty:	<i>Kraj (oblasti NUTS 3), velikost místa bydliště, pohlaví, věk, vzdělání</i>
Zdroj dat pro kvótní výběr:	<i>Český statistický úřad</i>
Reprezentativita:	<i>Obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let</i>
Počet dotázaných:	<i>1085</i>
Počet tazatelů:	<i>253</i>
Metoda sběru dat:	<i>Osobní rozhovor tazatele s respondentem</i>
Výzkumný nástroj:	<i>Standardizovaný dotazník</i>
Otázky:	<i>PM.11u; PM.188; PM.189; PM.190; (jen data 10/2014: PM.17u; PM.184; PM.186; PM.191; PM.192)</i>
Zveřejněno dne:	<i>28. listopadu 2014</i>
Zpracovali:	<i>Martin Buchtík, Yana Leontiyeva</i>

Autoři:

Martin Buchtík je vedoucím Centra pro výzkum veřejného mínění v Sociologickém ústavu AV ČR, v.v.i.. Zabývá se formováním veřejného mínění, metodologií sociálněvědního výzkumu, dále pak problematikou internetu a kyberprostoru a sociální soudržností. (martin.buchtik@soc.cas.cz; 210 310 593)

Yana Leontiyeva je vědecká pracovnice v Sociologickém ústavu AV ČR, v.v.i. Ve své odborné činnosti se zaměřuje na studium mezinárodní migrace s důrazem na postoje veřejností vůči migrantům, integraci migrantů na pracovním trhu a metody výzkumu obtížně dosažitelných populací. (yana.leontiyeva@soc.cas.cz; 210 310 231)

Slovníček pojmů:

Kvótní výběr – napodobuje strukturu základního souboru (u nás je to obyvatelstvo České republiky starší 15 let) pomocí nastavení velikosti vybraných parametrů, tzv. kvót. Jinými slovy kvótní výběr je založen na stejném procentuálním zastoupení vybraných vlastností. Pro tvorbu kvót používáme údaje z Českého statistického úřadu. V našich výzkumech jsou stanoveny kvóty na pohlaví, věk, vzdělání, region a velikost obce. Vzorek je tedy vybrán tak, aby procentuální podíl např. mužů a žen ve vzorku odpovídal procentuálnímu podílu mužů a žen v každém kraji ČR. Podobně je zachován procentuální podíl obyvatel jednotlivých krajů ČR, občanů různých věkových kategorií, lidí s různým stupněm dosaženého vzdělání a z různě velkých obcí.

Reprezentativní výběr je takový výběr z celé populace, z jehož vlastností se dá platně usuzovat na vlastnosti celé populace. V našem případě to tedy znamená, že respondenti jsou vybráni tak, abychom zjištěné údaje mohli zobecnit na obyvatele České republiky starší 15 let.

Centrum pro výzkum veřejného mínění (CVVM) je výzkumným oddělením Sociologického ústavu AV ČR, v.v.i.. Jeho historie sahá do roku 1946, kdy jako součást Ministerstva informací začal fungovat Československý ústav pro výzkum veřejného mínění. Současné Centrum vzniklo v roce 2001 převedením svého předchůdce (IVVM) z Českého statistického úřadu do Sociologického ústavu AV ČR, v.v.i.. Včlenění do vědecké instituce zaručuje kvalitní odborné zázemí a kredit pracoviště; jako součást akademického prostředí musí CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., splňovat veškeré nároky a dosahovat tak té nejvyšší odborné úrovně.

Hlavní náplní práce oddělení je výzkumný projekt **Naše společnost**, v jehož rámci je prováděno deset šetření ročně. Jedná se o průzkum veřejného mínění na reprezentativním vzorku české populace od 15 let, kterého se vždy účastní přibližně 1000 respondentů. Omnibusová podoba dotazníku umožňuje pokrýt velkou šíři námětů, a do šetření jsou proto pravidelně řazena politická, ekonomická i další obecně společenská témata. Jsou využívány jak opakované otázky, které umožňují sledovat vývoj zkoumaných jevů, tak náměty nové, reagující na aktuální dění. Díky dlouhodobému a kontinuálnímu charakteru je tento vědecký projekt zkoumání veřejného mínění v České republice ojedinělý.